

Αναδιφώντας το χθες (167)

1821: η Ιστορία είναι σοβαρή υπόθεση για να την εμπιστευτούμε σε μη ιστορικούς (II)

Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΑΔΑΚΗ

Συνεχίζουμε σήμερα τη δημοσίευση του προ 35 ετών άρθρου, με το οποίο είχα προσπαθήσει να απαντήσω στα τέσσερα ερωτήματα που είχε κάνει το 1986 ο τότε βουλευτής Ρεθύμνης Γ. Κεφαλογιάννης στον εκπαιδευτικό κόσμο, μετά την παρέμβαση του στον πανηγυρικό της 25^{ης} Μαρτίου στον Μητροπολιτικό ναό. Όπως έγραψα και την προηγούμενη εβδομάδα, το είχα κάνει έχοντας πλήρη «άγνοια κινδύνου». Κι όχι μόνο αυτό, αλλά, όντας σίγουρος για τις απόψεις μου, με τη δύναμη που μου έδιναν η νεότητα και οι πρόσφατες την εποχή εκείνη σπουδές μου, τον «προκαλούσα» και τον «σιγκλίζα», όπως μπορώ σήμερα να καταλάβω από τα γραφόμενά μου. Είχε λοιπόν το «δίκιο» του που εξαπέλυσε τους παρατρεχάμενους του με κραυγές του τύπου «να φύγει ο αναρχικός δάσκαλος από τα σχολεία!» Μόνο που απ' ό,τι έμαθα πρόσφατα, αυτές δεν προέρχονταν από εκεί που υπολόγιζα αλλά από έναν πάλαι ποτέ δημοτικό παράγοντα, ο οποίος διατηρούσε με ψευδώνυμο στήλη στην εκλείψασα τοπική εφημερίδα «Βήμα», η οποία πάντως είχε διαγράψει αξιολογία πορεία (στη φωτογραφία ένα ιστορικό της φύλλο). Αλλά περί αυτής στο μέλλον. Σήμερα ας δούμε το δεύτερο ερώτημα που είχε υποβάλει ο αείμνηστος «Γιατρός».

«2. Να ξεχάσουμε ότι τα όπλα των επαναστατών την 25^η Μαρτίου 1821 εulόγησε ο Παλιών Πατρών Γερμανός στην Ιερά Μονή της Αγίας Λαύρας;» Εδώ αναφιρίβωλα έχουμε να κάνουμε μ' ένα λάθος λογικής. Δεν χρειάζεται να ανατρέξουμε σε κείνο το άθλιο βιβλιόρακι Λογικής που διδαχθήκαμε οι παλιότεροι στο -τότε- Γυμνάσιο (και ασφαλώς και ο κ. Κεφαλογιάννης συμπεριλαμβανεται σ' αυτούς τους «προνομιούχους») για να καταλάβουμε ότι, αν, όπως η ιστορική έρευνα απέδειξε στις 25 του Μάρτη του 1821 ο Π. Π. Γερμανός βρισκόταν στην Πάτρα, δεν θα μπορούσε να βρίσκεται ταυτόχρονα και στην Αγία Λαύρα για να υψώσει τη σημαία της επανάστασης! Πρόκειται για τον γνωστό μύθο, που πλάστηκε σε μετέπειτα βιογραφία του γιουμένου και που γι' αυτόν ο καθένας μπορεί να διαβάσει αναλυτικά στην Ιστορία του Ελληνικού Έθνους και ήδη έχουμε αναφέρει (τόμος ΙΒ' σελ. 83).

Αλλά και σ' οποιαδήποτε άλλη σύγχρονη ελληνική ιστορία να έψαχνε ο βουλευτής μας (π.χ. Δ. Φωτιάδη, Δ. Κόκκινου κ.λπ.) θα έβλεπε πως οι μοναδικές «ιστορικές αποδείξεις» για την Αγία Λαύρα (πέρα βέβαια από την βιογραφία του Κανέλλου Δεληγιάννη, που γράφτηκε πολύ αργότερα από τα γεγονότα και θέλησε να εισπράξει δάφνες για την ιδιαίτερη πατρίδα του συγγραφέα της) αποτελούν ο γνωστός πίνακας του Θ. Βρυζάκη και η «Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης» του Γάλλου ιστορικού Πουκεβίλ. Αν ο κύριος Κεφαλογιάννης ενδιαφερόταν πραγματικά για την ιστορική αλήθεια, μπορεί να διαβάσει το πιο εξειδικευμένο ιστορικό δοκίμιο του Τ. Σταματόπουλου «Ο Π. Π. Γερμανός χωρίς τον θρύλο». Αγοράζοντας το από οποιοδήποτε κεντρικό αθηναϊκό βιβλιοπωλείο ή (αν η βουλευτική του αποζημίωση δεν επαρκεί) προσφεύγοντας σε οποιαδήποτε Δημόσια Βιβλιοθήκη. Η ατομική πάντως βιβλιοθήκη ενός απλού δασκάλου, σαν εμένα, το περιέχει, έστω και αν οι κυβερνήσεις, τις οποίες υπηρέτησε ο βουλευτής μας αρνήθηκαν να εγκρίνουν το αίτημα της ΔΟΕ για ένα ταπεινό επίδομα βιβλιοθήκης...

Ο θρύλος όμως της Αγίας Λαύρας διαδόθηκε ευρύτατα στους Έλληνες, αφού μάλιστα συνδέθηκε με την εορτή του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου. Και ίσως από τον κύριο Κεφαλογιάννη, που όπως εγώ τον διδαχθήκαμε σε παλιότερα χρόνια, να μην μπορούμε να ζητήσουμε ιδιαίτερες ευθύνες για την άγνοια της ιστορικής αλήθειας. Ανησυχητικό όμως είναι το φαινόμενο της αναπαράγωγής του τόσο από τον ομιλητή της Μητρόπολης, όσο και από τους συλλόγους των εκπαιδευτικών (ανακοινώσεις στις εφημερίδες της 3^{ης} Απριλίου). Γιατί από την τρίτη κιόλας τάξη του δημοτικού σχολείου τα «Βιβλία του Δασκάλου» μας προειδοποιούν (Νεοελληνική Γλώσσα, βιβλίο του δασκάλου, Γ' τάξη, ΟΕΔΒ, σελ. 226): «Στο δεύτερο στίχο του τραγουδιού... δεν θα πρέπει να γίνει σύγχυση με τη θρυλούμενη ύψωση του λαβάρου στην Αγία Λαύρα από τον Επίσκοπο Παλιών Πατρών Γερμανό...». Και παρατίθεται αναλυτική βιβλιογραφία. Και ομολογώ ότι περίμενα περισσότερη ευαισθησία από καθηγητές της Γ' Λυκείου, που από το σχολικό βιβλίο «Εισαγωγή στις ιστορικές πηγές» διδάσκουν στους μαθητές και ιδιαίτερο κεφάλαιο με θέμα την «αξιοπιστία των πηγών» (Ξ. Οικονομοπούλου, έκδοση 1984).

Η πρώτη σημαία της ελληνικής επανάστασης υψώθηκε λίγες μέρες πριν από την 25^η Μαρτίου στο Αίγιο από τον σπλαγγητό Ανδρέα Λόντο και πανομοιότυπο της μπορεί να δει κανείς στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο στην Αθήνα. Όσο για την Αγία Λαύρα, στις 25 Μαρτίου ήταν έρημη, κι αυτό από τις 13 Μαρτίου. Μετά τη σύσκεψη της Βοστίτσας (26-29 Γενάρη), όπου πήραν μέρος οι πρόκριτοι κι αρχιερείς της Πελοποννήσου κι όπου -αίτζει εδώ ν' αναφερθεί, απορριφθηκε κατηγορηματικά η πρόταση εξέγερσης του Παπαφλέσσα-, ο φόβος τουρκικών αντιποίνων έκανε τόσο τον Π. Π. Γερμανό όσο και τους υπόλοιπους μοναχούς της Αγίας Λαύρας να εγκαταλείψουν τη Μονή τους σε αναζήτηση ασφαλέστερου καταφυγίου. Ας σημειωθεί ακόμα ότι στην ίδια σύσκεψη ο Παπαφλέσσα καταδικάστηκε σε εγκλεισμό σε μοναστήρι και ότι ο γνωστός μας Π. Π. Γερμανός, αφού υπέβαλε -εκφράζοντας το γενικό αποτροπισμό στην ιδέα της επανάστασης- 11 ερωτήματα, μίλησε για τον Παπαφλέσσα (απεσταλμένο της Φιλικής Εταιρείας να ξεσηκώσει το Μοριά) με τους χαρακτηρισμούς «απατεών και εξωλέστατος καλόγηρος».

μας. Ας προσχωρήσουμε, λοιπόν, στην επανάσταση. «Άλλωστε» θα 'μαστε κι εμείς λίγο περήφανοι που κάναμε το χρέος μας. Ας βάλουμε την επανάσταση, που δεν θελήσαμε, κάτω από την ηγεσία μας. Δεν μας μένει τίποτε άλλο. Λίγες μέρες αργότερα γίνονται «η πρώτη αυθαίρετη σύσταση διευθυντικής επιτροπής».

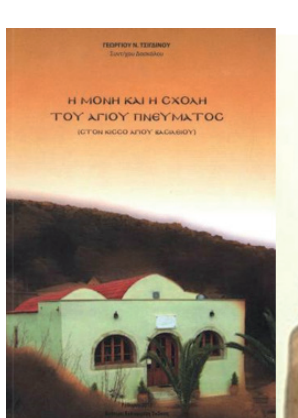
Θα αναρωτηθεί ίσως ο αναγνώστης: Μα γιατί όλη αυτή η φιλολογία; Μα επειδή ο σεβαστός βουλευτής μας στη γνωστή ανακοίνωση για την παραπομπή του θέματος στη Βουλή κάνει ένα υπαινιγμό για «εκείνους που διατύπωσαν τη θεωρία ότι ο ξεσηκωμός του Έθνους το 1821 ήταν επανάσταση ήταν επανάσταση ταξική!». Βέβαια η διατύπωση είναι λίγο χοντροκομμένη: θα 'ταν σωστότερο αν μιλούσε για κείνους που διατύπωσαν τη θεωρία πως μέσα στην επανάσταση συγκρούστηκαν ταξικά συμφέροντα, πως μέσα από το «αρχοντικών και καπετανιστικών» (Κοντάκης), τους «άρχοντες και κλεφτοκαπεταναίους» (Φωτιάκης), τους «αριστοκρατικούς και δημοκρατικούς» (Οικονόμου), τους «ολιγαρχικούς και δημοτικούς» (Σπηλιόδη), διαθλάστηκαν και αντιτιθέμενα ταξικά συμφέροντα. Όμως, ως εδώ. Αρκετά ήταν για ν' απαντήσουν σ' ένα απλό υπαινιγμό. Μια μέρα πριν από την ύψωση της επανάστασης στο Αίγιο, σ' ένα άλλο ναό, τη βυζαντινή εκκλησία των Αγίων Αποστόλων στην Καλαμάτα, η Εκκλησία πραγματικά εulόγησε τα όπλα των επαναστατών. Μόνο που εδώ ήταν **μια άλλη Εκκλησία**, αυτή των 24 απλών ιερέων και μοναχών, που έδωσε το σύνθημα της επανάστασης».

Εύγε! 1

Διαβάζω εδώ και πολύ καιρό τα άρθρα του Γιώργου Ουρανού, που είναι στο επάγγελμά του γεωλόγος. Παρότι δεν συμφωνώ με όλα όσα γράφει, καθώς και με το εύρος των θεμάτων με τα οποία καταπάνεται, δεν μπορώ να μην τον συγχαρώ για αρκετά απ' αυτά. Αναφέρω μάλιστα σ' εκείνα που επαναφέρουν στη μνήμη το θέμα των Ρεθύμινων Τουρκοκρητικών, που μέχρι την επανάσταση του 1821 αποτελούσαν σχεδόν το ήμισυ του πληθυσμού του νησιού μας. Εξαιρετικά είναι επίσης τα δημοσιεύματά του για την ονοματολογία χριστιανών και μουσουλμάνων του Ρεθύμνου της περιόδου της οθωμανικής κατοχής, για την αξία των ζωκλήσιων της κρητικής υπαίθρου αλλά και για την Αποστασία του 1965, που πραγματικά είχε διχάσει τους Κρητικούς. Χρειάζεται θάρρος να το γράψεις και να το τεκμηριώσεις αυτό, ακόμη και μετά από 55 χρόνια. Καλή συνέχεια, Γιώργη Ουρανε!

Εύγε! 2

Ο Γιώργος Τσιγδινός, συνταξιούχος εκπαιδευτικός, μας είναι γνωστός από παλιά όχι μόνο ως εκπαιδευτικός αλλά και ως ιστορικός της εκπαίδευσης. Η μελέτη «Το σχολείο του Σταυρέ Βοήθει μοι» και το βιβλίο «Η Μονή και η Σχολή του Αγίου Πνεύματος στον Κισσό Αγίου Βασιλείου» (σε δύο εκδόσεις), υπήρξαν αξιόλογες συνεισφορές, όπως και η μονογραφία για το χωριό καταγωγής του «Μνημεία, ιστορία, παράδοση Κισσού Αγ. Βασιλείου», το 1986. Οι πιο πρόσφατες συνεισφορές του είναι οι νέες πληροφορίες που προσκομίζει για τη Μονή Αγίου Πνεύματος στη «Νέα Χριστιανική Κρήτη», η οικογενειακή ιστορία των Τσιγδινών σε φυλλάδιο και η εργασία για τα επώνυμα των Αγιοβασιλειωτών επί οθωμανικής κατοχής και σήμερα. Είναι η πρώτη ουσιαστική χρήση της μνημειώδους έκδοσης της ΙΛΕΡ «Το οθωμανικό κτηματολόγιο του Ρεθύμνου» των Ε. Μπαλτά και Μ. Ογυζ του 2007. Καλή συνέχεια, Γιώργη Τσιγδινέ!

Εύγε! 3

Τον Κώστα Ράλλη τον γνώριζα από τις ξεναγήσεις μου, όχι όμως και ως φιλόστορα ερευνητή. Μάλιστα ήταν ένας από τους θαρραλέους που είχε αγνοήσει τον κίνδυνο του κορωνοϊού για να συμμετάσχει στην πιο πρόσφατη της 4^{ης} Οκτωβρίου 2020. Ανέβαζε βέβαια φωτογραφίες ιστορικού ενδιαφέροντος στο διαδίκτυο αλλά αυτό το κάνουν πολλοί. Το ενδιαφέρον είναι να μπορείς να τις εντάξεις στο ιστορικό τους πλαίσιο και να τις αναλύσεις. Αρχικά με είχε εκπλήξει όταν πρόσεξε ένα ολόκληρο φρουριακό συγκρότημα στην απεικόνιση του Ρεθύμνου του 1833 από τον Α. Schranz («Αναδιφήσεις» 157), εκεί που περιμέναμε έναν τυπικό πύργο, τον γνωστό Μπιριτζή Κουλέ. Πρόσφατα με αιφνίδιασε ευχάριστα με μια σειρά δημοσιευμάτων για τον τεκέ Χασάν Μπαμπά, στην οποία αποδεικνύεται πολυσυλλεκτικός αλλά και με διασυνδέσεις στην άλλη πλευρά του Αιγαίου. Καλή συνέχεια, Κώστα Ράλλη!

* Ο Χάρης Στρατιάδακας είναι Δρ Παιδαγωγικής-ιστορικός ερευνητής-συγγραφέας stharris@yahoo.gr, 2831055031